

ВЈЕЖБА 14. १। गते शोको न कर्तव्यः ॥ २। न हन्तव्यो ब्राह्मणः ॥ ३। यं देवा हिंसितुमिच्छन्ति बुद्ध्या विश्लेषयन्ति तम् ॥

Градиво: образовање герундива (SP, §281); образовање инфинитива (SP, §282); образовање апсолутива (SP, §283–288).

Транскрипција (saṃhita): 1. gate śoko na kartavyaḥ. 2. na hantavyo brāhmaṇaḥ. 3. yaṃ devā himsitumicchanti buddhya viśleṣayanti tam.

Транскрипција (pada): 1. gate śoko na kartavyaḥ. 2. na hantavyaḥ brāhmaṇaḥ. 3. yaṃ devā himsitum icchanti buddhya viśleṣayanti tam.

Граматичка анализа: 1. gate – loc nsg pt pf pass, gam 1 ићи, проћи (прошао); śoko – nom msg, śoka бол, туга; na – pcl, na не; kartavyaḥ – nom msg gdv, kr 8 чинити, радити. 2. na – pcl, na не; hantavyaḥ – nom msg gdv, han 2 убити; brāhmaṇaḥ – nom msg, brāhmaṇa brahman. 3. yaṃ – acc msg, ya који; devāḥ – nom mpl, deva бог; himsitum – inf, hims 7 учинити нажао; icchanti – 3pl ind praes act, iṣ 6 жељети; buddhya – int fsg, buddhi памет; viśleṣayanti – 3pl ind prae act, vi-śleṣ 10 (caus) лишавати (чега, + int); tam – acc msg, ta тај.

Кључ: 1. Не ваља туговати за (оним што је) прошло. 2. Не ваља убити брахмана. 3. Кога богови желе уништити, онога лишавају памети.

ВЈЕЖБА 15.¹ १। आसीद्राजा नलो नाम वीरसेनसुतो बली । उपपन्नो गुणैरिष्टै रूपवानश्वकोविदः ॥ २। अतिष्ठन्मनुजेन्द्राणां मूर्ध्नि देवपतिर्यथा । उपर्युपरि सर्वेषामादित्य इव तेजसा ॥ ३। ब्रह्मण्यो वेदविच्छूरो निषधेषु महीपतिः । अक्षप्रियः सत्यवादी महानक्षौहिणीपतिः ॥ ४। ईप्सितो नरनारीणामुदारः संयतेन्द्रियः । रक्षिता धन्विनां श्रेष्ठः साक्षादिव मनुः स्वयम् ॥ ५। तथैवासीद्विदर्भेषु भीमो भीमपराक्रमः । शूरः सर्वगुणैर्युक्तः प्रजाकामः स चाप्रजः ॥ ६। स प्रजार्थे परं यत्नमकरोत्सुसमाहितः । तमभ्यगच्छद्ब्रह्मर्षिर्दमनो नाम भारत ॥ ७। तं स भीमः प्रजाकामस्तोषयामास धर्मवित् । महिष्या सह राजेन्द्र सत्कारेण सुवर्चसम् ॥ ८। तस्मै प्रसन्नो दमनः सभार्याय वरं ददौ । कन्यारत्नं कुमारंश्च त्रीनुदारान्महायशाः ॥ ९। दमयन्तीं दमं दान्तं दमनं च सुवर्चसम् । उपपन्नान्गुणैः सर्वैर्भीमान्भीमपराज्रमान् ॥

Транскрипција (saṃhita): 1. āsīdrājā nalo nāma vīrasenasuto balī / upapanno guṇairiṣṭai rūpavānaśvakovidāḥ. 2. atiṣṭhanmanujendraṇām mūrdhni devapatiryathā / uparyupari sarveṣāmāditya iva tejasā. 3. brahmaṇyo vedavicchūro niṣadheṣu mahīpatiḥ / akṣapriyaḥ satyavādī mahānākṣauhīṇīpatiḥ. 4. īpsito naranārīṇāmudāraḥ saṃyatendriyaḥ / rakṣitā dhanvinām śreṣṭhaḥ sāksādiva manuḥ svayam. 5. tathaiwāsīdvidarbheṣu bhīmo bhīmaparākramaḥ / śuraḥ sarvagūṇairyuktaḥ prajākamaḥ sa cāprajāḥ. 6. sa prajārthe paraṃ yatnamakarotsusamāhitaḥ / tamabhyagacchadbrahmarṣirdamano nāma bhārata. 7. taṃ sa bhīmaḥ prajākāmastoṣayāmāsa dharmavit / mahiṣyā saha rājendra satkāreṇa suvarcasam. 8. tasmai prasanno damanaḥ sabhāryāya varam dadau / kanyaratnaṃ kumārāṃśca trīnudāraṇmahayaśāḥ. 9. damayantīm damaṃ dāntaṃ damanaṃ ca suvarcasam / upapannāṅguṇaiḥ sarvairbhīmānbhīmaparājramān.

Транскрипција (pada): 1. āsīt rājā nalaḥ nāma vīrasenasutaḥ balī / upapannaḥ guṇaiḥ iṣṭaiḥ rūpavān aśvakovidāḥ. 2. atiṣṭhat manujendraṇām mūrdhni devapatiḥ yathā / upari upari sarveṣām ādityaḥ iva tejasā. 3. brahmaṇyaḥ vedavit śuraḥ niṣadheṣu mahīpatiḥ / akṣapriyaḥ satyavādī mahān akṣauhīṇīpatiḥ. 4. īpsitaḥ naranārīṇām udāraḥ saṃyatendriyaḥ / rakṣitā dhanvinām śreṣṭhaḥ sāksāt iva manuḥ svayam. 5. tathā eva āsīt vidarbheṣu bhīmaḥ bhīmaparākramaḥ / śuraḥ sarvagūṇaiḥ yuktaḥ prajākamaḥ sa ca aprajāḥ. 6. sa prajārthe paraṃ yatnam akarot susamāhitaḥ / tam abhyagacchat brahmarṣiḥ damanaḥ nāma bhārata. 7. taṃ sa bhīmaḥ prajākamaḥ toṣayām āsa dharmavit / mahiṣyā saha rājendra satkāreṇa suvarcasam. 8. tasmai prasannaḥ damanaḥ sabhāryāya varam dadau / kanyaratnaṃ kumārān ca trīn udāraṇ mahayaśāḥ. 9. damayantīm damaṃ dāntaṃ damanaṃ ca suvarcasam / upapannān guṇaiḥ sarvaiḥ bhīmān bhīmaparākrāmān.

Граматичка анализа: 1. āsīt – 3sg ind ipf act, as 2 бити; rājā – nom msg, rājan краљ; nalaḥ – nom msg, nala Нала; nāma – acc nsg, nāman име; vīrasenasutaḥ – nom msg, vīrasena Вирасена; balī – nom msg, balin снажан;

¹ = Mahābhārata III 53, 1–9.

urapannah [1c]: nom msg, *urapanna* обдарен; *guṇaiḥ* – int mpl, *guṇa* врлина, одлика; *iṣṭaiḥ* – int mpl pt pf pass, *iṣ* 6 жељети (пожељан); *rūpavān* – nom msg, *rūpavant* лијеп; *aśvakovidāḥ* – nom msg, *aśvakovida* добар коњаник, јахач. 2. *atiṣṭhat* – 3sg ind ipf act, *sthā* 1 стајати; *manujendrāṇām* – gen mpl, *manujendra* људима краљ, кнез; *mūrdhni* – loc msg, *mūrdhan* глава, чело; *devapatih* – nom msg, *devapati* господар богова (Индра); *yathā* – adv, *yathā* како, ка(н)о; *upari* – adv, *upari* изнад; *upari* – adv, *upari* изнад; *sarveṣām* – gen mpl, *sarva* сав, читав; *ādityaḥ* – nom msg, *āditya* Сунце; *iva* – adv, *iva* као, попут; *tejasā* – int msg, *tejas* сјај. 3. *brahmaṇyaḥ* – nom msg, *brahmaṇya* поштовалац брахмана; *vedavit* – nom msg, *vedavid* познавалац Веда; *śūrah* – nom msg, *śūra* моћан, храбар; *niśadheṣu* – loc mpl, *niśadheṣa* Нишадханин; *mahīpatiḥ* – nom msg, *mahīpati* господар; *akṣapriyaḥ* – nom msg, *akṣapriya* добар на коцки; *satyavādī* – nom msg, *satyavādīn* истинољубив; *mahān* – nom msg, *mahat* велик; *akṣauhīṅpatiḥ* – nom msg, *akṣauhīṅpati* војвода. 4. *īpsitaḥ* – nom msg, *īpsita* пожељан; *nanānāṅām* – gen fpl, *nanānā* људи и жене; *udārah* – nom msg, *udāra* племенит; *saṃyatendriyaḥ* – nom msg, *saṃyatendriya* умјерен, трезвен; *rakṣitā* – nom msg, *rakṣit* заштитник; *dhanvīnām* – gen mpl, *dhanvīn* стрелац; *śreṣṭhaḥ* – nom msg, *śreṣṭha* најбољи; *iva* – adv, *iva* као, попут; *manuḥ* – nom msg, *manu* Ману; *svayam* – adv, *svayam* сам, главом и брадом. 5. *tathā* – adv, *tathā* тако; *eva* – adv, *eva* управо; *āsīt* – 3sg ind ipf act, *as* 2 бити; *vidarbheṣu* – loc mpl, *vidarbha* Видарбханин; *bhīmaḥ* – nom msg, *bhīma* силан, Бхима; *bhīmaparākramah* – nom msg, *bhīmaparākrama* силовит; *śūrah* – nom msg, *śūra* моћан, храбар; *sarvagūṇaiḥ* – int mpl, *sarvagūṇa* све врлине, одликама; *yuktah* – nom msg pt pf pass, *yuj* 7 ујармити, спојити (обдарен); *prajākamaḥ* – nom msg, *prajākama* жељан потомства; *sa* – nom msg, *sa / ta* тај, онај; *ca* – conj, *ca* и; *aprajah* – nom msg, *apraja* без дјече. 6. *sa* – nom msg, *sa / ta* тај, онај; *prajāṛthe* – adv, *prajāṛthe* око потомства; *param* – acc msg (= adv), *para* највиши (веома, силно); *yatnam* – acc msg, *yatna* напор (са *kr*- 8 трудити се); *akarot* [– 3sg ind ipf act, *kr* 8 радити, чинити; *susamāhitaḥ* – nom msg, *susamāhita* усредсређен; *tam* – acc msg, *sa / ta* тај, онај; *abhyagacchat* – 3sg ind ipf act, *abhi-gam* 1 походити; *brahmarṣiḥ* – nom msg, *brahmarṣi* свештеник-мудрац; *damaṇah* – nom msg, *damaṇa* Дамана; *nāma* – acc msg, *nāman* име; *bhārata* – voc msg, *bhārata* Бхарати потомак, син. 7. *tam* – acc msg, *sa / ta* тај, онај; *sa* – nom msg, *sa / ta* тај, онај; *bhīmaḥ* – nom msg, *bhīma* силан, Бхима; *prajākamaḥ* – nom msg, *prajākama* жељан потомства; *toṣayām āsa* – 3sg ind pph pf act, *tuṣ* 4 (caus) задовољити, почастити; *dharmaṇvit* – nom msg, *dharmaṇvit* законољубив; *mahiṣyā* – int fsg, *mahiṣi* краљица; *saha* – praep + int, *saha* са, заједно са; *rājendra* – voc msg, *rājendra* најбољи краљ; *satkāreṇa* – int msg, *satkāra* пријем, гостопримство; *suvarcasam* – acc msg, *suvarcas* славан. 8. *tasmai* – dat msg, *sa / ta* тај, онај; *prasannaḥ* – nom msg, *prasanna* одбровољен; *damaṇah* – nom msg, *damaṇa* Дамана; *sabhāryāya* – dat msg, *sabhārya* са женом; *varam* – acc msg, *vara* жеља; *dadau* – 3sg ind pf act, *dā* 3 дати; *kanyāratnam* – acc msg, *kanyāratna* алем-дјевојка; *kumārān* – acc mpl, *kumāra* дјечак, син; *ca* – conj, *ca* и; *trīn* – acc mpl, *trī* три; *udārān* – acc mpl, *udāra* сјајан; *mahāyaśāḥ* – nom msg, *mahāyaśas* славан. 9. *damayantīm* – acc fsg, *damayanti* Дамајанти; *damat* – acc msg, *dama* Дама; *dāntam* – acc msg, *dānta* Данта; *damaṇam* – acc msg, *damaṇa* Дамана; *ca* – conj, *ca* и; *suvarcasam* – acc msg, *suvarcas* славан; *urapannān* – acc mpl, *urapanna* обдарен; *guṇaiḥ* – int mpl, *guṇa* врлина, одлика; *sarvaiḥ* – int mpl, *sarva* сав, сваки; *bhīmān* – acc mpl, *bhīma* силан; *bhīmaparākramān* – acc mpl, *bhīmaparākrama* силовит.

Кључ: 1. Бијаше (једном) краљ по имену Нала, снажни Вирасени син, лијеп (човјек), обдарен пожељним врлинама (и) добар јахач. 2. На челу кнезова (он) стајаше као (што) богогосподар (стоји међу боговима), далеко, далеко изнад свих, као сјајно Сунце (у вису). 3. (И бијаше) поштовалац брахманâ, познавалац Веда, јунак, господар Нишадханима, добар на коцки, истинољубив (човјек и) велик војвода. 4. (И бијаше) миљеник и људима и женама, племенит, трезвен, (народу) заштитник, веома добар стрелац (и, уопште,) кано сам Мануу. 5. Исто тако бијаше (и) Видарбханима (краљ), силни Бхима, (човјек-)јунак, обдарен свим врлинама, жељан потомства – али (бијаше) без дјече. 6. Он се, посве усредсређен, силно трудио око потомства. Њега, Бхарати сине, походио је свештеник-мудрац по имену Дамана. 7. Њега је Бхима, законољубив (и) жељан потомства, почастии, најбољи краљу, (њега) славног (човјека, почастии) пријемом, у присуству краљице. 8. Одбровољен, Дамана је њему и жени испунио жељу. (Њима даде) славни (Дамана) алем-кћерку и три сјајна сина. 9. (Кћерку) Дамајанти (и синове) Даму, Данту и славног Даману, (синове) обдарене свим врлинама, силне (и) силовите.